

PROMICANJE DEMOKRACIJE I PROMATRANJE IZBORA

Podrška demokraciji diljem svijeta jedan je od prioriteta Europske unije. Demokracija je i dalje jedini sustav vladanja koji omogućuje da ljudi u potpunosti uživaju svoja ljudska prava te predstavlja odlučujući čimbenik razvoja i dugoročne stabilnosti. Kao jedina institucija EU-a koju izravno biraju građani Unije, Europski parlament iznimno je predan promicanju demokracije.

PRAVNA OSNOVA

- Članak 2. i članak 21. Ugovora o Europskoj uniji (UEU);
- članak 205. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU).

KONTEKST

Pristup EU-a demokraciji dopunjuje njegov rad na području ljudskih prava.

Vijeće je 2009. donijelo zaključke o podršci demokraciji u vanjskim odnosima EU-a te s njima povezan Program djelovanja EU-a u kojem je iznesena nova strategija podupiranja demokracije koja se sastoji od pristupa prilagođenog konkretnoj zemlji, veće usklađenosti i sudjelovanja svih dionika. Demokracija i ljudska prava postavljeni su u središte svih resornih politika. U svojem je Planu za promjenu iz 2011. Komisija naknadno istaknula važnost podupiranja ljudskih prava, demokracije i dobrog upravljanja u okviru razvojne politike EU-a.

Nakon događaja tijekom arapskog ustanka 2011. godine EU je ažurirao europsku politiku za susjedstvo kako bi se njome zauzeo pristup „više za više”, uz potporu demokratskoj tranziciji i „istinskoj demokraciji”. Zemljama koje su spremne provesti političke reforme ponuđeni su poticaji poput cjelovitije gospodarske integracije, veće financijske pomoći, povećane mobilnosti stanovništva i pristupa unutarnjem tržištu EU-a.

Predanost EU-a povećanom angažmanu u promicanju demokracije ponovljena je u Strateškom okviru i akcijskom planu za ljudska prava i demokraciju koje je 2012. donijelo Vijeće za vanjske poslove. U akcijskom planu sadržano je sustavnije praćenje izvješća o misijama EU-a za promatranje izbora kako bi se podupro čitav izborni ciklus. Cilj je novog akcijskog plana za razdoblje 2015. – 2019., donesenog u srpnju 2015., uključivanje potpore demokraciji u više ciljeva.

Vijeće je istaknulo ulogu civilnog društva u zaključcima usvojenim 2012. naslovljenima „Korijeni demokracije i održivog razvoja: europski naponi u izgradnji civilnog društva u vanjskim odnosima”.

INSTRUMENTI FINANCIRANJA

Podrška ljudskim pravima, demokratskim reformama te političkom sudjelovanju i zastupljenosti glavni su zadaci Europskog instrumenta za demokraciju i ljudska prava. Taj je instrument

posebno osmišljen radi ostvarenja tih ciljeva i njime se financiraju projekti, programi i misije EU-a za promatranje izbora te dodjeljuju bespovratna sredstva organizacijama civilnog društva, nevladinim organizacijama i borcima za ljudska prava.

Europski instrument za susjedstvo pruža financijsku pomoć za promicanje vladavine prava, političkog dijaloga i reformi, demokratizacije, medijskog pluralizma i promatranja izbora.

Akteri civilnog društva u južnom i istočnom susjedstvu EU-a također mogu primati sredstva iz Instrumenta za civilna društva u susjedstvu za financiranje projekata, mreža, osposobljavanja i razmjenu primjera najbolje prakse.

Instrumentom za razvojnu suradnju također se pruža financijska pomoć. Iako mu je primarni cilj iskorjenjivanje siromaštva, njime se također nastoji ojačati i podržati demokracija u zemljama u razvoju.

U određenim se okolnostima za podršku demokratskim institucijama i civilnom društvu moguće koristiti Instrumentom za doprinos stabilnosti i miru.

Europski razvojni fond (ERF), koji djeluje izvan proračuna EU-a, no kojim upravlja Komisija, financira suradnju s afričkim, karijskim i pacifičkim zemljama. Usmjeren je na iskorjenjivanje siromaštva kao i Instrument za razvojnu suradnju, no također pridonosi učvršćivanju i podupiranju demokracije, vladavine prava i dobrog upravljanja.

Godine 2012. osnovana je Europska zaklada za demokraciju. Ona djeluje neovisno kao privatnopravna zaklada u cilju podupiranje aktera iz područja politike i civilnog društva koji nastoje ostvariti demokratske promjene pružanjem prilagođene financijske pomoći na brz, fleksibilan i nebirokratski način, s naglaskom na istočnom i južnom susjedstvu EU-a. Njezin upravni odbor sastoji se od predstavnika država članica i institucija EU-a, uključujući do devet zastupnika u Europskom parlamentu te drugih stručnjaka.

ULOGA EUROPSKOG PARLAMENTA

Kao jedina institucija EU-a koju izravno biraju građani Unije, Europski parlament iznimno je predan promicanju održivih demokratskih sustava u svijetu te je svoje zalaganje u tom pogledu istaknuo u nizu rezolucija.

Parlament je trajno uključen u aktivnosti promatranja izbora, jačanja legitimnosti nacionalnih izbornih procesa te povećanja povjerenja javnosti u zaštitu izbora i ljudskih prava. Svake godine šalje nekoliko parlamentarnih izaslanstava na promatranje izbora ili referenduma u trećim zemljama. Parlament može odlučiti poslati ta izaslanstva svojih zastupnika pod uvjetom da se izbori održavaju na nacionalnoj razini, da su nadležna nacionalna tijela uputila poziv Europskoj uniji ili Europskom parlamentu te da je na prostoru dotične države prisutna dugoročna misija EU-a. Izaslanstva Parlamenta uvijek su integrirana u misije EU-a za promatranje izbora ili u dugoročne misije Ureda za demokratske institucije i ljudska prava pri Organizaciji za europsku sigurnost i suradnju (OESS). S Europskim parlamentom savjetuje se o utvrđivanju i planiranju [misija EU-a za promatranje izbora](#) i njihovu kasnijem praćenju.

Dugoročnim misijama za promatranje izbora ne ocjenjuju se samo aktivnosti na dan izbora, nego i cijeli izborni proces kako bi se mogla dati ukupna ocjena razvoja demokracije u danom trenutku u pojedinoj zemlji. Dugoročni promatrači obično počinju s radom dva mjeseca prije izbora i prate cijeli izborni proces do proglašenja službenih rezultata i isteka žalbenih rokova. Kratkoročni promatrači nadziru aktivnosti na dan izbora te postupak zbrajanja glasova. Glavni promatrač koji vodi misiju EU-a za promatranje izbora u pravilu je zastupnik u Europskom parlamentu.

Kako bi se postigao sveobuhvatan pristup kada je riječ o podršci demokraciji, Parlament povezuje promatranje izbora s dodatnim aktivnostima kao što su praćenje razdoblja nakon izbora, aktivnosti u vezi s ljudskim pravima i inicijative kojima se podupire parlamentarni rad. Europski parlament pomaže parlamentima izvan granica EU-a u jačanju njihovih institucionalnih kapaciteta pomoću konferencija i seminara, zajedničkih programa osposobljavanja i studijskih posjeta zastupnika i dužnosnika te stipendija za osoblje parlamenata trećih zemalja. Poseban naglasak stavlja se na zemlje kandidatkinje u jugoistočnoj Europi. Parlament također pruža potporu i stručnost u području posredovanja i dijaloga kroz ciljane aktivnosti s partnerskim parlamentima i međunarodna događanja usmjerena na posredovanje i sprječavanje sukoba.

Skupina za podršku demokraciji i koordinaciju izbora EP-a nudi političke smjernice za niz različitih aktivnosti Parlamenta. Sastoji se od 15 zastupnika u Europskom parlamentu, a njome supredsjedaju predsjednici Odbora za vanjske poslove i Odbora za razvoj.

[Marika Lerch](#)
09/2018